

Gedragscode

Wet natuurbescherming

Het zorgvuldig handelen bij ruimtelijke ontwikkelingen en
bestendig beheer en onderhoud.

Versie 1.1

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Uitgangspunt gedragscodes	6
1.3. Waarom werken met een gedragscode?	6
1.4. Wie maakt gebruik van de Gedragscode?	7
1.5. De geldigheidsduur van de Gedragscode	7
2. Wanneer moet de Gedragscode worden toegepast?	7
2.1 Reikwijdte van de Gedragscode	7
2.1.1. Reikwijdte van de Gedragscode	7
2.1.2. Relatie gedragscodes andere organisaties	7
2.2 Voor welke werkzaamheden geldt de Gedragscode?	8
2.2.1. Inleiding	8
2.2.2 Bestendig beheer en onderhoud	8
2.2.3 Kleinschalige ruimtelijke inrichting en ontwikkeling	10
2.3 Voor welke verbodsbepalingen geldt de Gedragscode?	11
2.4 Voor welke soorten geldt de Gedragscode?	13
3. Het werkproces	Error! Bookmark not defined.
3.1 Verantwoordelijkheden Hollands Kroon en opdrachtnemer	Error! Bookmark not defined.
3.2 Overige verantwoordelijkheden rondom de Gedragscode	Error! Bookmark not defined.
3.3 Samenvatting verantwoordelijkheden Hollands Kroon per rol	Error! Bookmark not defined.
4. Maatregelen voor zorgvuldig handelen	13
4.1 Inleiding	13

4.2 Toelichting op de maatregelen	14
4.3 Planten	17
4.4 Vleermuizen	17
4.5 Overige zoogdieren	19
4.6 Vogels	20
4.7 Amfibieën en reptielen	22
4.8 Vissen	24
4.9 Ongewervelden	25
4.10 Algemene maatregelen in het kader van de zorgplicht	26
4.11 Afwijken van maatregelen in de Gedragscode tijdens de uitvoeringsfase	26
4.12 Bijzondere situaties	27
4.12.1 Omgaan met soorten die onverwacht verschijnen	27
4.12.2 Wat te doen bij calamiteiten?	27
4.12.3 Hoe om te gaan met strijdigheden?	27
5. BRONNEN	27
6. Een Werkplan Wet natuurbescherming of een ontheffing?	Error! Bookmark not defined.
3.1 Stappenplan	Error! Bookmark not defined.

Wetstechnische informatie

Gegevens van de regeling

Organisatie	Hollands Kroon
Organisatietype	Gemeente
Officiële naam regeling	Gedragscode Wet Natuurbescherming
Citeertitel	Gedragscode Wet Natuurbescherming
Vastgesteld door	college van burgemeester en wethouders
Onderwerp	milieu
Eigen onderwerp	
Externe bijlagen	

Opmerkingen met betrekking tot de regeling

Geen

Wettelijke grondslag(en) of bevoegdheid waarop de regeling is gebaseerd

artikel 3.31, Wet natuurbescherming.

Regelgeving die op deze regeling is gebaseerd (gedelegeerde regelgeving)

Geen

Overzicht van in de tekst verwerkte wijzigingen

Datum inwerkingtreding	Terugwerkende kracht tot en met	Datum uitwerkingtreding	Betreft	Datum ondertekening Bron bekendmaking	Kenmerk voorstel
pm			nieuwe regeling	pm	pm

Tekst van de regeling

Intitulé

Gedragscode Wet Natuurbescherming

1. Inleiding

Met de Gedragscode Wet natuurbescherming (hierna: de Gedragscode) legt Hollands Kroon vast hoe wordt geborgd dat we zorgvuldig omgaan met in het wild levende beschermde planten en dieren bij bestendig beheer en onderhoud en (kleinschalige) ruimtelijke ontwikkelingen of inrichtingen. Door te werken volgens de gedragscode krijgen uitvoerders/opdrachtnemers voor een deel van de werkzaamheden vrijstelling en hoeven er geen individuele ontheffingen in het kader van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) aangevraagd te worden.

Het ministerie Van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft op **xxx** goedkeuring gegeven aan deze gedragscode.

Werkzaamheden in Hollands Kroon worden ook uitgevoerd door marktpartijen. Hierbij is de strategie om opdrachten op een functioneel niveau te specificeren en opdrachtnemers op deze manier veel uitvoeringsvrijheid te geven. Hollands Kroon past daarnaast systeemgerichte contractbeheersing toe. Het functioneren van het kwaliteitsmanagementsysteem van de opdrachtnemer wordt risicogestuurd getoetst. De opdrachtnemer is zelf verantwoordelijk om conform dit kwaliteitssysteem vast te stellen dat hij aan alle wettelijke en door ons nader uitgewerkte verplichtingen/randvoorwaarden, inclusief die uit de Gedragscode, voldoet.

Deze gedragscode sluit aan op de hiervoor omschreven werkwijze. De code biedt ook uitvoeringsvrijheid (beschermende maatregelen zijn bijvoorbeeld slechts op hoofdlijnen gegeven) en deze wijze van toetsing past binnen de systeemgerichte contractbeheersing en bevat een duidelijkere vermelding van rollen en taken. De relevante wijzigingen in wet- en regelgeving en nieuwe jurisprudentie zijn erin verwerkt.

De reikwijdte van deze gedragscode is ruim. Bij kleinschalige ruimtelijke ontwikkelingen kan zowel bij Vogelrichtlijnsoorten als Habitatrichtlijnsoorten volgens deze gedragscode worden gewerkt. De code maakt het eenvoudiger om zorgvuldig handelen ten aanzien van planten en dieren te garanderen.

1.1. Aanleiding

De Wnb is op 1 januari 2017 in werking getreden. In de Wnb is het instrument van de gedragscode voor handelingen ten aanzien van in het wild levende planten en dieren gehandhaafd. Het Rijksbeleid ten aanzien van gebieden die vallen onder het Natuurnetwerk Nederland (NNN), *voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)*, is niet opgenomen in de Wnb. Dit blijft een apart toetsingsspoor met een eigen procedure. De Wnb kent voor de gebiedsbescherming een eigen toetsingskader met bijbehorende instrumenten, dat naast het toetsingskader voor de soortenbescherming moet worden toegepast. Een goedgekeurde gedragscode ontslaat dus niet van de plicht om een passende beoordeling te maken van de gevolgen voor Natura 2000-gebieden en eventueel een vergunning aan te vragen. De ingevolge de gedragscode te treffen maatregelen moeten wel worden afgestemd op de gebiedsbeschermende maatregelen.¹

De Wnb heeft een driedelig doel:

¹ Zie Wnb hoofdstuk 3 Soorten, artikel 3.31.

- 1) het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- 2) het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en
- 3) het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

Deze bescherming van natuurlijk in het wild levende planten en diersoorten is vastgelegd in de verbodsbepalingen van Hoofdstuk 3 van de Wnb. Naast een algemene zorgplicht ter bescherming en instandhouding van alle wilde flora en fauna (hoofdstuk 4.10), bevat de Wnb een bijzonder beschermingsregime (verboden, geboden) voor soorten planten en dieren. De Wnb kent drie beschermingsregimes: Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (hierna: VLR), Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (hierna: HRL) en Beschermingsregime andere soorten.

De Wnb kent de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden vrijstelling te krijgen. Op grond van artikel 3.31, Wnb wordt voor bepaalde activiteiten vrijstelling verleend mits er gewerkt wordt volgens een door het ministerie Van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde gedragscode.

Veel activiteiten die Hollands Kroon verricht, lenen zich voor het werken volgens een gedragscode.

1.2. Uitgangspunt gedragscodes

Een gedragscode kan slechts worden goedgekeurd wanneer deze het zorgvuldig handelen voldoende waarborgt. Het begrip ‘zorgvuldig handelen’ vormt hiermee een belangrijk onderdeel in een gedragscode. Zorgvuldig handelen houdt in dat van de activiteiten of werkzaamheden geen wezenlijke invloed uitgaat op de beschermde soort(en) en dat voorafgaand aan, en tijdens het uitvoeren van, de activiteit in redelijkheid alles wordt gedaan of gelaten om schade aan beschermde soorten te voorkomen.

Zorgvuldig handelen gaat verder dan eerder genoemde zorgplicht (artikel 1.11, Wnb). De initiatiefnemer treedt proactief op om alle mogelijke schade aan de soort(en) te voorkomen. Wat dat in de praktijk betekent, verschilt per situatie en is onder andere afhankelijk van de locatie, de specifieke soort, het tijdstip en het type activiteit.

1.3. Waarom werken met een gedragscode?

Vanzelfsprekend voert Hollands Kroon haar taken/werkzaamheden uit conform de wettelijke randvoorwaarden. Het gebruik van een gedragscode maakt het eenvoudiger om de werkzaamheden uit te voeren binnen de kaders van de Wnb. Een gedragscode verkleint risico's voor activiteiten, doordat in een vroeg stadium voor iedereen duidelijk is hoe moet worden omgegaan met in het wild levende planten en dieren. In de gedragscode is aangegeven op welke wijze wij omgaan met beschermde soorten planten en dieren.

Een gedragscode betekent bovendien een vermindering van de administratieve lasten en een verkorting van proceduredtijd, omdat minder vaak een ontheffing op grond van de Wnb hoeft te worden aangevraagd. Hierdoor zijn er ook minder bezwaar- en beroep momenten, wat ook de risico's voor activiteiten verkleint.

1.4. Wie maakt gebruik van de Gedragscode?

De Gedragscode is verplicht voor alle activiteiten waarvoor Hollands Kroon of een marktpartij (via een contract) een beroep doet op de wettelijke vrijstellingsbepaling. De code is niet op alle activiteiten van toepassing (zie hoofdstuk 2). Voor die activiteiten moet een ontheffing worden aangevraagd.

1.5. De geldigheidsduur van de Gedragscode

Na goedkeuring door de Minister van EZ is de Gedragscode direct toepasbaar. Er is geen wettelijke beperking aan de geldigheidsduur van de Gedragscode gesteld. Hollands Kroon evalueert de Gedragscode in principe elke vijf jaar en past deze waar nodig aan.

2. Wanneer moet de Gedragscode worden toegepast?

2.1 Reikwijdte van de Gedragscode

2.1.1. Reikwijdte van de Gedragscode

De reikwijdte van de vrijstellingsmogelijkheden op basis van deze gedragscode na goedkeuring wordt bepaald door de aard van de werkzaamheden en de verbodsbepalingen. De code is opgesteld voor zowel de droge als natte taken binnen Hollands Kroon. De gedragscode zal gebruikt worden door personen of partijen die in opdracht van Hollands Kroon werkzaamheden uitvoeren en door medewerkers van Hollands Kroon zelf.

Tabel: Toepasbaarheid Gedragscode

Activiteit	VRL-soorten	HRL-soorten (inclusief Conventies van Bern/Bonn)	Andere soorten
Bestendig beheer en onderhoud	Vrijstelling met gedragscode	Vrijstelling met gedragscode	Vrijstelling met gedragscode
Ruimtelijke inrichting en ontwikkeling	Vrijstelling met gedragscode *	Vrijstelling met gedragscode *	Vrijstelling met gedragscode *

**alleen van toepassing indien er geen m.e.r. is opgesteld of wordt opgesteld, anders ontheffing aanvragen.*

2.1.2. Relatie gedragscodes andere organisaties

Diverse organisaties hebben een gedragscode waarin beschreven is hoe schade aan beschermde dieren en planten zoveel mogelijk voorkomen kan worden bij het uitvoeren van activiteiten. Per gedragscode leest u in welke situaties u deze mag gebruiken.

2.2 Voor welke werkzaamheden geldt de Gedragscode?

2.2.1. Inleiding

De Gedragscode kan uitsluitend worden toegepast bij regelmatig voorkomende en terugkerende werkzaamheden die worden verricht in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik en in het kader van een kleinschalige ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (zie verder 2.2.3).² In de volgende paragrafen wordt een overzicht gegeven van de verschillende werkzaamheden die onder de gedragscode vallen.

Onder bestendig gebruik worden activiteiten verstaan die al langer op dezelfde manier plaatsvinden en niet verhinderd hebben dat zich beschermde soorten hebben gevestigd, die geen schadelijke gevolgen ondervinden van die activiteiten. Onder dit begrip valt bijvoorbeeld het gebruik van wegen en vaarwegen of verzorgingsplaatsen. Aangezien in de definitie er al van uit wordt gegaan dat de aanwezigheid en instandhouding van beschermde soorten niet verhinderd is door het bestendig gebruik, is het treffen van extra beschermende maatregelen niet nodig. Bestendig gebruik wordt daarom niet behandeld in deze Gedragscode. In het geval van uitvoering van instandhoudingsmaatregelen of een passende maatregel of maatregel overeenkomstig een beheerplan, dan wel een programma (zoals bijvoorbeeld het PAS) voor een Natura 2000-gebied, zijn de verboden in de Wnb ten aanzien van beschermde soorten niet van toepassing. Men hoeft in die gevallen dan ook geen beroep te doen op een uitzonderingsbepaling (vrijstelling al dan niet met gedragscode; zo niet ontheffing).

2.2.2 Bestendig beheer en onderhoud

Voor het bestendig gebruik van onze openbare ruimte, wegen, vaarwegen en verzorgingsplaatsen vindt er bestendig beheer en onderhoud plaats. Onder bestendig beheer en onderhoud wordt verstaan: het voortzetten van met enige regelmaat terugkerende activiteiten om de bestaande situatie in stand te houden. Het gaat hierbij om beheer van en onderhoud aan objecten die in beheer zijn bij Hollands Kroon zoals openbare ruimte, (vaar-)wegen, watergangen, bermen en kunstwerken. Beheer- of onderhoudsmaatregelen kunnen soms op de korte termijn ingrijpend zijn, zoals maaien of baggeren. Omdat beheer- en onderhoudsmaatregelen zich richten op het in stand houden van de bestaande situatie, is er geen sprake van een functieverandering of fysieke verandering van een object op de middellange of langere termijn. Dit in tegenstelling tot ingrepen die onder ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen vallen (zie 2.3.2). Beheer met een langdurige cyclus (10 jaar of meer) kan onder bestendig beheer vallen, als daarmee de situatie gehandhaafd blijft en er geen veranderingen optreden die kunnen leiden tot negatieve effecten op de aanwezige beschermde soorten. Achterstallig onderhoud, wijziging onderhoud of renovatie voldoen niet aan de bovengenoemde definitie en vallen daarom in de categorie 'Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'.

De volgende werkzaamheden van Hollands Kroon kunnen op basis van de bovenstaande definitie worden gerekend tot bestendig beheer en onderhoud en vallen daarmee in ieder geval binnen de reikwijdte van deze gedragscode:

- Maaien/afvoeren van:
 - kruidachtige vegetaties op het land (gras, ruigte, pioniervegetaties)
 - water-/oevervegetaties

² Artikel 3.31, lid 1 Wnb.

- Het terugkerend periodiek snoeien/dunnen van houtige vegetaties en afvoeren van houtige restmaterialen
- Het verwijderen van houtige vegetaties als onderdeel van regulier beheer (minimaal 1 x per 3 jaar)
- Onderhoud aan:
 - waterbodems (incl. regulier baggeren en onderhoud rivierbedding, excl. baggerberging)
 - oevers (hard en zacht, incl. kades en natuurvriendelijke oevers)
 - waterkeringen (dijklichamen, glooiingen, kribben)
 - wegen/paden/verhardingen
 - gebouwen of kunstwerken (sluizen, viaducten, duikers, faunatunnels, enz.)
 - kleine voorzieningen (wegmeubilair, rasters, steigers, markeringen, meetopstellingen, palen, enz.)
 - kabels en leidingen
 - waterbergingsgebieden
 - helofytenfilters
- Inspecties/monitoring in het kader van beheer en onderhoud
- Verkeersbewegingen voor bovengenoemde werkzaamheden

Tabel Toetsingsschema voor bestendig beheer en onderhoud en kleinschalige ruimtelijke inrichting of ontwikkeling

Verboden	Opzettelijk plukken / verzamelen / afsnijden / onwortelen / vernielen van planten	Opzettelijk doden / vangen	Beschadigen/vernielen voortplantings- of rustplaatsen	Opzettelijk (ver)storen	Opzettelijk vernielen of rapen van eieren
	(Soorten in bijlage IV (b) HRL, bijlage I Bern)	(beschermde dieren bijl. IV(a) HRL, bijl. II Bern; bijl. I Bonn en in het wild voorkomende vogels)	(beschermde dieren bijl. IV(a) HRL; bijl. I en II Bern, bijl. I Bonn en in het wild voorkomende vogels)	(beschermde dieren bijl. IV(a) HRL; bijl. II Bern, bijl. I Bonn en in het wild voorkomende vogels)	(beschermde dieren bijl. IV(a) HRL; bijl. II Bern, bijl. I Bonn
			Bij vogels: opzettelijk vernielen, beschadigen nesten of rustplaatsen en wegnemen van nesten	Bij vogels: alleen van toepassing als het van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de vogelsoort	Bij vogels: rapen en onder zich hebben van eieren, zonder opzet
VRL-soorten	N.v.t.	Indien wordt gewerkt volgens Gedragscode, dan vrijstelling. Zo niet, ontheffing aanvragen*			
HRL-soorten (inclusief strikt beschermde soorten Conventies Bern/Bonn)	Indien wordt gewerkt volgens Gedragscode, dan vrijstelling. Zo niet, ontheffing aanvragen*				

Andere beschermde soorten M.u.v.: Bosmuis, Huisspitsmuis, Veldmuis**	Indien wordt gewerkt volgens Gedragscode, dan vrijstelling. Zo niet, ontheffing aanvragen*			N.v.t.	N.v.t.

** Tenzij (preventieve) maatregelen kunnen voorkomen dat de verboden worden overtreden, waardoor je geen beroep hoeft te doen op een uitzonderingsbepaling (vrijstelling; zo niet ontheffing).*

*** Voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden, zijn de verboden bedoeld in art. 3.10, eerste lid, onderdelen a en b, niet op deze soorten van toepassing.*

2.2.3 Kleinschalige ruimtelijke inrichting en ontwikkeling

Onder ruimtelijke inrichting en ontwikkeling worden werkzaamheden verstaan waarbij een functieverandering of verandering van de omgevingskwaliteit optreedt (b.v. vegetatiestructuur, bodem, hydrologie). Vaak zijn dit ingrijpende veranderingen zoals de aanleg van infrastructuur of bebouwing. Onder ruimtelijke inrichting en ontwikkeling wordt ook verstaan het plegen van achterstallig onderhoud en renovatie, omdat daarbij in de regel sprake is van een functieverandering of een uiterlijke verandering van het gebied.

De gedragscode is alleen van toepassing op ruimtelijke inrichtingen en ontwikkelingen als deze kleinschalig zijn. Met kleinschalige ruimtelijke inrichtingen of ontwikkelingen worden in deze gedragscode plannen of projecten bedoeld waarvoor geen m.e.r. is opgesteld of hoeft te worden opgesteld. Als er voor het project een m.e.r. is opgesteld of zal worden opgesteld, wordt ontheffing aangevraagd voor alle beschermde soorten. Het is niet toegestaan grote projecten op te knippen in kleine ‘deelprojecten’ met het oogmerk de gedragscode te kunnen toepassen.

De volgende werkzaamheden van Hollands Kroon kunnen op basis van de bovenstaande definitie worden gerekend tot kleinschalige ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en vallen (mits geen m.e.r. is vereist) in ieder geval binnen de reikwijdte van deze Gedragscode:

- Aanleg/renovatie/achterstallig onderhoud van:
 - watergangen of waterpartijen (sloten, kanalen, rivieren incl. waterbodemsanering, excl. baggerberging)
 - oevers (hard en zacht, incl. kades en natuurvriendelijke oevers)
 - waterkeringen (dijklichamen, glooiingen, kribben)
 - gebouwen of kunstwerken (sluizen, viaducten, duikers, faunatunnels, enz.)
 - wegen/paden/verhardingen
 - houtige vegetaties
 - kleine voorzieningen (wegmeubilair, rasters, steigers, markering, meetopstellingen enz.)
 - verlichting
 - kabels en leidingen
 - waterbergingsgebieden
 - helofytenfilters

- Slopen/verwijderen van:
 - harde oeverconstructies (incl. kades)
 - waterkeringen (dijklichamen, glooiingen, kribben)
 - gebouwen of kunstwerken (sluizen, viaducten, duikers, faunatunnels, enz.)
 - wegen/paden/verhardingen
 - houtige vegetaties
 - kleine voorzieningen (wegmeubilair, rasters, steigers, markering, meetopstellingen enz.)
 - kabels en leidingen
 - helofytenfilters
- Dempen van watergangen of waterpartijen
- Inundatie van droge terreinen (tijdelijk of permanent)
- Ontgraven substraat droog/nat (incl. zandwinning)
- Aanbrengen/opbrengen/storten van substraat (tijdelijk of permanent)
 - op het land (grond, zand, bagger, stenen enz., incl. depots)
 - in het water (slib, bagger, zand, enz.)
- Areaalonderzoeken zoals (grond)boringen en proefsleuven
- Wijzigingen in het beheer (zoals verandering in cyclus, regime, periode enz.)
- Verkeersbewegingen voor bovengenoemde werkzaamheden

2.3 Voor welke verbodsbepalingen geldt de Gedragscode?

Het werken volgens deze gedragscode is een voorwaarde voor het mogen gebruiken van vrijstellingen op de relevante verboden (voor een verdere toelichting, zie bijlage I). In de hierna opgenomen tabel worden de verboden behandeld. Voor de verbodsbepalingen die niet in onderstaande tabel zijn opgenomen, wordt bij overtreding voorafgaand een ontheffing aangevraagd. Zoals voor beheer en schadebestrijding (bijvoorbeeld voor het afschieten van schadeveroorzakende konijnen of het verjagen van zwanen en ganzen).

Niet uit het oog mag worden verloren dat naast de verbodsbepalingen een algemene zorgplicht voor alle soorten geldt. Gebruik maken van een vrijstelling met de gedragscode kan alleen als een beroep kan worden gedaan op een van de (limitatief opgesomde) wettelijke belangen. Deze belangen verschillen naar gelang de hierboven opgesomde categorieën soorten. Voor de werkzaamheden in deze Gedragscode gelden vijf wettelijke belangen, te weten:

- volksgezondheid of openbare veiligheid (VRL- en HRL-soorten, inclusief strikt beschermde soorten conventie Bern/Bonn);
- bescherming flora en fauna (VRL-soorten en HRL-soorten (inclusief strikt beschermde soorten conventies Bern/Bonn);
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (HRL-soorten, inclusief strikt beschermde soorten conventies Bern/Bonn, met uitzondering van vogels);

- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen; waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer (andere soorten);
- in het algemeen belang (andere soorten).

Vrijstelling is alleen van toepassing indien voldaan wordt aan de vereisten van artikel 3.8, vijfde lid, Wnb.

Soorten	Verbodsbepalingen	Verbod	Vrijstelling met Gedragscode?
VRL-soorten	3.1	1. Opzettelijk doden/vangen 2. Opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten/eieren 3. Wegnemen van nesten 4. Eieren rapen/onder zich hebben 5. Opzettelijk storen als dat van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort	Vrijstelling alleen van toepassing indien wordt voldaan aan de vereisten van artikel 3.3, vierde lid Wnb
	3.2, zesde lid	Anders dan voor verkoop, vogels, delen of producten onder zich te hebben of te vervoeren*	
HRL-soorten (bijl. IV) en soorten Bern Conventie (bijl. I (planten), II (dieren) en Bonn Conventie (bijl. I))	3.5	1. Opzettelijk doden/vangen 2. Opzettelijk verstoren 3. Opzettelijk vernielen of rapen van eieren 4. Beschadigen of vernielen voortplantingsplaatsen of rustplaatsen 5. Opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen, vernielen planten	Vrijstelling alleen van toepassing indien wordt voldaan aan de vereisten van artikel 3.8, vijfde lid Wnb
	3.6, tweede lid	Anders dan voor verkoop, planten of dieren onder zich te hebben of te vervoeren*.	
HRL-soorten (bijl. IV) en soorten Bern Conventie (bijl. I (planten), II (dieren) en Bonn Conventie (bijl. I))	3.10	1. Opzettelijk doden/vangen 2. Beschadigen, vernielen vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen 3. Opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen, vernielen vaatplanten (bijlage bij Wnb, onderdeel B)	Vrijstelling met GC
	3.11	Meldingsplichtige vrijgestelde handelingen	

* Onder het onder zich hebben of vervoeren wordt verstaan het verplaatsen van kadavers van aangereden dieren vanaf de rijbaan of vluchtstrook naar de nabijgelegen berm in het kader van verkeersveiligheid.

Volksgesondheid of openbare veiligheid

De werkzaamheden in deze gedragscode betreffen o.a. het onderhoud van (vaar)wegen en verhardingen, bouw- en kunstwerken en (vaar)wegmeubilair en kleinschalige ruimtelijke ontwikkelingen. Dit omvat onder andere het

verwijderen van zwerfvuil, gladheidsbestrijding, het zichtbaar houden van verkeersborden, het aanbrengen van een nieuwe asfaltlaag met bijbehorende bermafwerking, het onderhoud aan waterwerken, waterkeringen en oeverconstructies. Deze werkzaamheden worden vanwege de openbare veiligheid uitgevoerd.

Bescherming flora en fauna

Met bestendig beheer en onderhoud worden leefgebieden in stand gehouden van onder andere beschermde soorten die anders zouden verdwijnen. Het maaien en afvoeren van maaisel levert hieraan een belangrijke bijdrage. Het leidt tot verschraling van de bodem en gunstige groeicondities voor waardevolle en beschermde plantsoorten. Gewasbeschermingsmiddelen en het gebruik van meststoffen zijn niet toegestaan. Ook dat levert een belangrijke bijdrage aan de bescherming van flora en fauna. Het regelmatig schonen van sloten en baggeren levert een bijdrage aan waterkwaliteit en beschermt daardoor eveneens de flora en fauna.

2.4 Voor welke soorten geldt de Gedragscode?

Door te handelen volgens de gedragscode kan ingevolge artikel 3.31, Wnb vrijstelling worden verkregen van de genoemde verboden voor beschermde soorten uit de VRL, HRL, Bern Conventie (bijlagen I en II), Bonn Conventie (bijlage I) en andere beschermde soorten (bijlage 3 bij de Wnb). De verbodsbepalingen zijn verdeeld in drie verschillende kaders:

1. regels ter bescherming van alle natuurlijk in de EU in het wild levende vogels, ter implementatie van de VRL, Conventie van Bern, bijlage II en Conventie van Bonn, bijlage I;
2. regels ter bescherming van natuurlijk in het wild levende planten en dieren. Hierbij gaat het om soorten in bijlage IV HRL, Conventie van Bern, bijlagen I en II en Conventie van Bonn, bijlage I;
3. regels ter bescherming van niet onder 2 vallende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers (bijlage Wnb, onderdeel A) en vaatplanten (bijlage Wnb, onderdeel B); die in de Wnb en deze Gedragscode met 'andere beschermde soorten' worden aangeduid

Voor andere beschermde soorten kan bij ministeriële regeling onder bepaalde voorwaarden het verbod op beschadigen en vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen en het verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van vaatplanten niet van toepassing worden verklaard op bij die regeling aan te wijzen soorten en op bij die regeling aan te wijzen categorieën van handelingen.

3. Maatregelen voor zorgvuldig handelen

3.1 Inleiding

De in dit hoofdstuk opgenomen maatregelen vormen de basis voor het zorgvuldig handelen, dat vereist is om een beroep te kunnen doen op de vrijstelling. Deze maatregelen hebben betrekking op beschermde soorten op grond van de VRL, HRL en de verdragen van Bern en Bonn en andere beschermde soorten.

De mogelijkheid tot vrijstelling geldt niet voor Europees beschermde soorten als sprake is van activiteiten of projecten waarvoor niet één van de limitatieve rechtvaardigingsgronden van de VRL of HRL kan worden opgevoerd. Het zorgvuldig handelen bestaat uit het treffen van beschermende maatregelen. Wat die maatregelen zijn, hangt af van de aanwezige soorten, de uit te voeren activiteit(en) en datum, tijdstip en locatie van de activiteit. De geformuleerde maatregelen zijn gericht op het voorkomen of beperken van negatieve effecten. Voordat de maatregelen per soortgroep worden vermeld, geven we inzicht in de wijze waarop de maatregelen tot stand zijn gekomen.

3.2 Toelichting op de maatregelen

Concreetheid

De maatregelen in deze gedragscode zijn ‘functioneel’ omschreven. Dit betekent dat alleen de aard van de maatregel wordt beschreven en niet de wijze waarop de opdrachtnemer de maatregel concreet moet uitvoeren. Flexibiliteit is noodzakelijk, omdat voor optimaal zorgvuldig handelen het van belang is te kunnen inspelen op de omstandigheden ter plaatse. Soort- en gebiedsspecifiek maatwerk is vereist. Deze gedragscode biedt ook uitvoeringsvrijheid doordat op hoofdlijnen beschermende maatregelen worden gegeven. Het is, gezien het grote aantal mogelijke activiteiten en de variatie in lokale omstandigheden, niet mogelijk om in de gedragscode een ‘compleet’ overzicht op te nemen van alle mogelijke maatregelen.

Inhoud

De inhoud van de maatregelen is gericht op het voorkomen of beperken van de effecten die gerelateerd zijn aan de verbodsbepalingen van de Wnb. Het gaat hierbij om de volgende verbodsbepalingen:

- Opzettelijk doden/vangen vogels, andere Europees beschermde diersoorten en andere diersoorten (art. 3.1, 3.5 en 3.10);
- Opzettelijk storen vogels indien van wezenlijke invloed (art. 3.1);
- Opzettelijk verstoren andere diersoorten dan vogels (art. 3.5);
- Opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het wegnemen van nesten van vogels (art. 3.1);
- Beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren² (art. 3.5);
- Opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van andere diersoorten (art. 3.10);
- Opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van planten³ (art. 3.5 en 3.10);
- Het rapen van of onder zich hebben van eieren van vogels (art.3.1);
- Opzettelijk vernielen of rapen van eieren van andere diersoorten dan vogels (art.3.5);
- Anders dan voor verkoop, planten of dieren onder zich hebben of vervoeren⁴ (art. 3.2, 3.6).

Bij het opzettelijk storen van dieren moet rekening worden gehouden met verschillende vormen van verstoring door onder andere geluid, licht en beweging. In Tabel 1 worden de belangrijkste mogelijke effectrelaties tussen soortgroepen en activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ontwikkelingen opgesomd.

Noodzaak en prioritering van maatregelen

De maatregelen zijn alleen nodig als een beschermde soort aanwezig is en er verbodsbepalingen voor deze soort (mogelijk) worden overtreden. In deze Gedragscode is per soortengroep aangegeven welke maatregelen kunnen worden getroffen om de effecten die gerelateerd zijn aan de verschillende verbodsbepalingen te voorkomen of te beperken. De maatregelen staan in volgorde van (afnemende) prioriteit op basis van de effectiviteit (P1 t/m P3). Maatregelen ter voorkoming van effecten zijn prioritair boven maatregelen die effecten beperken. Als er meerdere maatregelen zijn om effecten te voorkomen of te beperken, dan zijn deze onderling ook geprioriteerd (indien van toepassing). Het is mogelijk dat maatregelen een gelijke prioriteit hebben. De maatregelen voor de verschillende verbodsbepalingen zijn onderling niet geprioriteerd, omdat dit juridisch gezien niet mogelijk is. De maatregelen voor de verbodsbepalingen zijn dus tegelijk van toepassing.

Een ecologisch deskundige bepaalt de noodzakelijke maatregelen waarbij opdrachtnemers de volgende werkwijze volgen:

- In eerste instantie moet de meest prioritaire maatregel per verbodsbepaling worden getroffen op voorwaarde dat deze voor de betreffende soort effectief is en deze de uitvoering van de voorgenomen activiteit niet onmogelijk of onuitvoerbaar maakt.
- Als het treffen van een maatregel niet mogelijk of effectief is, moet dit afdoende gemotiveerd worden onderbouwd en moeten maatregelen van de dan volgende prioriteit worden getroffen.
- Als de meest prioritaire maatregel getroffen wordt, zijn de maatregelen met een lagere prioriteit niet meer aan de orde.
- Als sprake is van maatregelen van gelijke prioriteit moeten de maatregelen in combinatie worden uitgevoerd, wanneer dit bijdraagt aan de verhoging van de effectiviteit.
- Als meerdere soorten tegelijk aanwezig zijn, kan het voorkomen dat de beschermende maatregelen strijdig met elkaar zijn of zoveel beperkingen opleggen dat uitvoering niet realistisch is. In deze gevallen moet een onderbouwde afweging tussen de belangen van de soorten worden gemaakt.

Kwetsbare periodes

Per soortengroep zijn indicatief de meest en minst kwetsbare periodes opgenomen. Zo wordt een globaal inzicht verkregen in de periodes waarin over het algemeen het best volgens deze gedragscode kan worden gewerkt. Omdat er binnen een soortengroep echter grote verschillen tussen soorten kunnen zijn, moet de opdrachtnemer in een werkplan (ecologisch werkprotocol) uitgaan van de kwetsbare periodes van de in het werkgebied aanwezige soorten.

Tabel 1: Overzichtstabellen met per activiteit en per soort de belangrijkste effecttypen*

Beheer en onderhoud	Planten	Vleer- muizen	Overige zoogdieren	Vogels	Reptielen	Amfibieën	Vissen	Ongewer- velden
maaien/afvoeren kruidvegetaties op het land	1		2,3	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4		2,3,4,5
maaien/afvoeren water-/oevervegetaties	1		2,3	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5
snoeien/dunnen en afvoeren houtige vegetaties	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4		2,3,4,5
onderhoud waterbodems	1		2,3	2,3,4		2,3,4,5	2,3,4,5	2,4,5
onderhoud oevers	1		2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	2,4,5
onderhoud wegen/paden/verhardingen**	1	3	3	3				

onderhoud kunstwerken/gebouwen	1	2,3,4	3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4	3	
onderhoud kleine voorzieningen	1		3	3	3	3		
onderhoud kabels/leidingen	1		2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4	3	2,3,4,5
onderhoud stranden			3	2,3,4,5			3	
onderhoud waterbergingsgebieden	1		2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5
onderhoud helofytenfilters	1		2,3,4	2,3,4,5	3	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5
onderhoud waterkeringen	1		2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5		2,3,4,5
inspecties/monitoring t.b.v. beheer en onderhoud	1	3	3	3	3	3	3	
verkeersbewegingen t.b.v. beheer en onderhoud	1	3	2,3		2	2	3	

De effecttypen zijn:

1. Opzettelijk plukken/verzamelen/afsnijden/ontwortelen/vernielen van planten
2. Opzettelijk doden/vangen van dieren
3. Opzettelijk (ver)storen van dieren
4. Beschadigen/vernielen van (vaste) voortplantings-, rustplaatsen, eieren van dieren
5. Opzettelijk vernielen/rapen van eieren

* Deze tabel geeft de belangrijkste mogelijke relaties aan tussen de activiteiten en de mogelijke effecten op soortengroepen en is niet limitatief.

** Voorwaarde hierbij is dat materiaal en materieel niet in de berm komt.

Tabel: Overzichtstabellen met per activiteit en per soort de belangrijkste effecttypen*

Beheer en onderhoud	Planten	Vleer- muizen	Overige zoogdieren	Vogels	Reptielen	Amfibieën	Vissen	Ongewer- velden
aanleg/renovatie watergangen/waterpartijen	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	3,4,5	2,3,4,5
aanleg/renovatie oevers	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	3,4,5	3,4,5
aanleg/renovatie waterkeringen	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	3,4,5	2,3,4,5
aanleg/renovatie kunstwerken/gebouwen	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4	3	2,3,4,5
aanleg/renovatie wegen/paden/verhardingen	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4		2,3,4,5
aanleg houtige vegetaties	1		2,3	2,3,4,5	3	3		2,3,4,5
aanleg kleine voorzieningen	1	3	3	3	3	3		2,3,4,5
verlichting*		3,4	3,4	3,4				
aanleg kabels/leidingen	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4	3	2,3,4,5
aanleg inundatie/waterbergingsgebieden	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4		2,3,4,5
aanleg helofytenfilters	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4		2,3,4,5
dempen watergangen en waterpartijen	1	3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5
slopen harde oeverconstructie	1	3	3	2,3,4,5	3	3	3,4,5	
slopen waterkeringen	1	3	2,3	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5	3	2,3,4,5
slopen kunstwerken en gebouwen	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4	3	
slopen wegen/paden/verhardingen		3	3	3				
verwijderen houtige vegetaties	1	2,3,4	2,3,4	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4		2,3,4,5
slopen kleine voorzieningen	1		3	3	3	3	3	
verwijderen kabels/leidingen	1		2,3,4	2,3,4,5		2,3,4	3	2,3,4,5
verwijderen helofytenfilters	1	3	2,3,4	2,3,4,5	3	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5
ontgraven substraat droog	1	3	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4		2,3,4,5
opbrengen substraat droog	1	3	2,3,4	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4		2,3,4,5
ontgraven substraat nat	1	3	2,3,4	2,3,4,5	3	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5
opbrengen substraat nat		3	2,3,4	2,3,4,5	3	2,3,4,5	2,3,4,5	2,3,4,5
wijzigingen beheer	1	4	4	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
verkeersbewegingen t.b.v. ruimtelijke ontwikkelingen	1	3	2,3	2,3,4	2	2	3	

De effecttypen zijn:

1. Opzettelijk plukken/verzamelen/afsnijden/ontwortelen/vernielen van planten

2. Opzettelijk doden/vangen van dieren
3. Opzettelijk (ver)storen van dieren
4. Beschadigen/vernielen van (vaste) voortplantings-, rustplaatsen, eieren van dieren
5. Opzettelijk vernielen/rapen van eieren

* Deze activiteit betreft het verlichten zelf. De aanleg van het verlichtingselement valt onder kleine voorzieningen.

3.3 Planten

Onder activiteiten die kunnen leiden tot effecten op planten in al hun ontwikkelingsstadia vallen nagenoeg alle werkzaamheden van ruimtelijke ontwikkelingen of beheer en onderhoud op land, water en oever. Vernielen of beschadigen van planten (artikel 3.5, lid 5 (HRL-soorten) en 3.10, lid 1 onder c (andere soorten) wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 de groeiplaats te sparen bij werkzaamheden.³ De locaties worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
- P2 de werkzaamheden uit te voeren buiten de voor de aanwezige soort(en) kwetsbare periode(n) (indicatief zie onderstaande tabel);⁴
- P2 de werkzaamheden in ruimte en tijd gefaseerd uit te voeren, zodanig dat niet alle planten in hetzelfde jaar worden aangetast;
- P2 passende maatregelen te treffen die zich richten op overleving. Denk aan het uitgraven en verplaatsen van planten, het winnen van zaden of het in depot zetten van grond met zaden of wortels onder leiding van een ecologisch deskundige (bijlage 1).⁵

Soortgroep	Functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	sep	Okt	Nov	Dec
Planten	Bloei en zaadzetting*			◐	●	●	●	●	◐				

*De soortspecifieke perioden kunnen hiervan afwijken

● = kwetsbare periode ◐ = eerste helft van de maand ◑ = tweede helft van de maand

3.4 Vleermuizen

Onder activiteiten die kunnen leiden tot effecten op vleermuizen vallen onderhoud aan gebouwen, sloop, het snoeien, kappen of rooien van bomen of lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en houtwallen en het uitvoeren van werkzaamheden met verlichting.

In hoofdstuk 3.1 is aangegeven dat vleermuizen niet systematisch zijn geïnventariseerd. Als er ook geen aanvullende inventarisatie aanwezig is, moet aan de hand van biotoopgeschiktheid (bepaald op basis van een landschapsanalyse) ervan uit worden gegaan dat vleermuizen aanwezig zijn.⁶

³ Deze maatregel geldt niet voor maaiwerkzaamheden in het kader van bestendig beheer voor soorten die gebaat zijn bij dit maaibeheer.

⁴ Sommige plantensoorten zijn jaarrond kwetsbaar, zoals muurplanten, jeneverbes, gagel.

⁵ Deze maatregel dient alleen te worden uitgevoerd indien dit effectief of kansrijk is voor de betreffende soort, te beoordelen door een ecologisch deskundige.

Het doden van dieren wordt voorkomen door:

- P1 te werken buiten de kwetsbare periode, d.w.z. buiten de periode dat locaties gebruikt worden als paarplaats, winterverblijf, zomerverblijf of kraamkolonie, belangrijke migratieroute of belangrijk foerageergebied (indicatief zie onderstaande tabel), afhankelijk van de functie van het gebied voor vleermuizen, of: ⁷
- P2 locaties te sparen in de periode dat ze wel gebruikt worden als paarplaats, winterverblijf, zomerverblijf of kraamkolonie, belangrijke migratieroute of belangrijk foerageergebied (indicatief zie onderstaande tabel). De locaties worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
- P3 het gebied voor aanvang van de werkzaamheden (tijdelijk) ongeschikt te maken in de periode dat de dieren niet aanwezig zijn, zodat ze zich daar niet vestigen (onder voorwaarde dat er geen voortplantings- of rustplaatsen vernietigd worden en er voldoende leefgebied in de omgeving aanwezig is).⁸

Het opzettelijk verstoren van dieren wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 te werken buiten de kwetsbare periode, d.w.z. buiten de periode dat vleermuizen gebruik maken van hun voortplantings- of rustplaatsen (indicatief zie onderstaande tabel), afhankelijk van de functie van het gebied voor vleermuizen; of:
- P1 te werken buiten de verstoringgevoelige afstand in de periode dat vleermuizen wel gebruikmaken van hun voortplantings- of rustplaatsen;
- P2 niet tussen zonsondergang en zonsopkomst te werken in de buurt van voortplantings- of rustplaatsen, belangrijke functionele vliegroutes en foerageergebieden in verband met licht- en geluidsoverlast;
- P2 passende inrichtingsmaatregelen te treffen t.b.v. beperking van licht en geluid (afscherming, demping etc.).

Het beschadigen of vernielen van hun voortplantings- of rustplaatsen wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 locaties te sparen die gebruikt worden als paarplaats, winterverblijf, zomerverblijf of kraamkolonie, belangrijke migratieroute of belangrijk foerageergebied 13. De locaties worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
- P2 alternatieve voortplantings- of rustplaatsen te realiseren die de betreffende functie op een volwaardige wijze kunnen overnemen waardoor de functionaliteit ervan behouden blijft. De alternatieve voortplantings- of rustplaatsen moeten functioneren voordat de werkzaamheden van start gaan. De functionele leefomgeving, zoals foerageergebieden en vliegroutes, die onlosmakelijk met de voortplantings- of rustplaatsen is verbonden, valt eveneens onder het beschermingsregime van artikel 3.5 Wnb.⁹ Daarnaast wordt ernaar gestreefd om, in het kader van de zorgplicht, in overige foerageergebieden en vliegroutes met een belangrijke functie voor vleermuizen, verontrusting van vleermuizen te voorkomen of te beperken volgens de hierboven aangegeven maatregelen voor nesten of rustplaatsen.

⁶ Op basis van bureaustudie een analyse van kenmerkende elementen en structuren in het landschap die van belang zijn voor de soort.

⁷ De belangrijkheid is afhankelijk van de kwaliteit, uniciteit en strategische ligging van het element, te beoordelen door een ecologisch deskundige.

⁸ In Natura 2000 en nationaal beschermde gebieden kan deze maatregel in strijd zijn met de bepalingen van de Wnb en het in het ruimtelijke spoor verankerde regime voor nationale gebieden. ABRvS 16 september 2015, zaaknr. 201409043/1/R6.

⁹ ABRvS 16 september 2015, zaaknr. 201409043/1/R6.

Soortgroep	Functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	sep	Okt	Nov	Dec
Vleermuizen	Voortplanting*			◐	●	◐			●	●	●		
	Zomerverblijf*				◐	●	●	●	●				
	Winterverblijf*	●	●	●							●	●	●
	Jacht/vliegroute*				◐	●	●	●	●	●			

*De soortspecifieke perioden kunnen hiervan afwijken

● = kwetsbare periode ◐ = eerste helft van de maand ◑ = tweede helft van de maand

3.5 Overige zoogdieren

Onder activiteiten die kunnen leiden tot effecten op zoogdieren (anders dan vleermuizen) in al hun ontwikkelingsstadia vallen alle werkzaamheden op het land en oeverzone en voor een aantal soorten ook in het water.

Het doden van dieren wordt voorkomen door:

- P1 te werken buiten de kwetsbare periode, d.w.z. buiten de periode dat de dieren aanwezig zijn (afhankelijk van de functie van het gebied, indicatief zie onderstaande tabel);
- P2 de voortplantings- of rustplaatsen te sparen in de periode dat de betreffende soorten daar wel gebruik van maken (afhankelijk van de functie van het gebied, indicatief zie onderstaande tabel). De locaties worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
- P2 werkzaamheden uit te voeren in een zodanige richting dat mobiele dieren kunnen uitwijken naar de omgeving;
- P2 de werkzaamheden in tijd en ruimte gefaseerd uit te voeren, zodat de dieren kunnen uitwijken;
- P3 (minder mobiele) dieren onder leiding van een ecologisch deskundige weg te vangen en weer uit te zetten op een geschikte locatie in de omgeving buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden;¹⁰ P3 passende inrichtingsmaatregelen te treffen waarmee voorkomen wordt dat dieren zich weer op het werk vestigen (bijvoorbeeld het plaatsen van rasters);
- P3 het gebied voor aanvang van de werkzaamheden ongeschikt te maken in de periode dat de dieren niet aanwezig zijn, zodat ze zich daar niet vestigen (onder voorwaarde dat er geen voortplantings- of rustplaatsen vernietigd worden en er voldoende leefgebied in de omgeving aanwezig is).

Het opzettelijk verstoren van dieren wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 te werken buiten de kwetsbare periode (afhankelijk van de functie van het gebied, indicatief zie onderstaande tabel) of:
- P1 de werkzaamheden buiten de verstoringsgevoelige afstand van de betreffende soort uit te voeren;
- P2 passende inrichtingsmaatregelen te treffen (bijvoorbeeld afscherming van beweging en geluid).

¹⁰ In Natura 2000 en nationaal beschermde gebieden kan deze maatregel in strijd zijn met de bepalingen van de Wet Natuurbescherming en de in het ruimtelijke spoor verankerde regime voor nationale gebieden.

Het beschadigen of vernielen van hun (vaste¹¹) voortplantings- of rustplaatsen wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 voortplantingsplaatsen en rustplaatsen te sparen. De voortplantings- of rustplaatsen worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
- P2 alternatieve voortplantings- of rustplaatsen te realiseren, die de betreffende functie op een volwaardige wijze kunnen overnemen waardoor de functionaliteit van de voortplantings- of rustplaats behouden blijft. De alternatieve voortplantings- of rustplaatsen moeten functioneren voordat de werkzaamheden van start gaan.¹¹

De functionele leefomgeving die onlosmakelijk met de nesten of rustplaatsen is verbonden, valt eveneens onder het beschermingsregime van artikel 3.5, Wnb en artikel 3.10, Wnb.

Soortgroep	Functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	sep	Okt	Nov	Dec
Zoogdieren	Voortplanting*			●	●	●	●	●	●				
	Zomerverblijf*			●	●	●	●	●	●	◐			
	Winterverblijf*	●	●	●	◐					◐	●	●	●

**De soortspecifieke perioden kunnen hiervan afwijken*

● = kwetsbare periode ◐ = eerste helft van de maand ◑ = tweede helft van de maand

3.6 Vogels

Onder activiteiten die kunnen leiden tot effecten op vogels in al hun ontwikkelingsstadia vallen alle werkzaamheden op land, water en oever. In hoofdstuk 3.1 is aangegeven dat vogels niet systematisch zijn geïnventariseerd. Als er ook geen aanvullende inventarisatie aanwezig is, moet aan de hand van biotoopgeschiktheid (bepaald op basis van een landschapsanalyse) ervan uit worden gegaan dat vogels aanwezig zijn.¹²

Het doden van dieren wordt voorkomen door:

- P1 nesten en hollen te sparen in de periode dat vogels hiervan gebruikmaken (indicatief zie onderstaande tabel). Voor nesten en hollen die jaarrond beschermd zijn (zie het kader op de volgende bladzijde), is deze maatregel het gehele jaar van toepassing. De nesten en hollen worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
- P1 niet te werken in de periode dat jonge vogels nog niet vliegvlug zijn;
- P3 het gebied voor aanvang van de werkzaamheden (tijdelijk) ongeschikt te maken in de periode dat de dieren niet aanwezig zijn, zodat ze zich daar niet vestigen.¹³ (uiteraard alleen mogelijk bij nesten die niet jaarrond beschermd zijn en er voldoende leefgebied in de omgeving aanwezig is).

¹¹ Deze maatregel dient alleen te worden uitgevoerd indien dit effectief c.q. kansrijk is voor de betreffende soort, te beoordelen door de ecologisch deskundige.

¹² Op basis van bureaustudie een analyse van kenmerkende elementen en structuren in het landschap die van belang zijn voor de soort.

¹³ In Natura 2000 en nationaal beschermde gebieden kan deze maatregel in strijd zijn met de bepalingen van de Wet Natuurbescherming en het in het ruimtelijke spoor verankerde regime voor nationale gebieden.

Het opzettelijk storen van vogels, voor zover deze storing van wezenlijke invloed is, wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 de werkzaamheden uit te voeren buiten de kwetsbare periode, d.w.z. buiten de periode dat de vogels gebruikmaken van de nesten en hollen (indicatief zie onderstaande tabel). Voor nesten en hollen die jaarrond beschermd zijn (zie het kader), is deze maatregel het gehele jaar van toepassing;
- P1 de werkzaamheden buiten de verstoringse gevoelige afstand van de nesten of rustplaatsen uit te voeren;
- P2 passende inrichtingsmaatregelen te treffen (bijvoorbeeld afscherming van licht, beweging of geluid). Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen van vogels en het opzettelijk vernielen of beschadigen van eieren van vogels wordt voorkomen of beperkt door:
 - P1 nesten en rustplaatsen te sparen in de periode dat de vogels hiervan gebruikmaken (indicatief zie onderstaande tabel). Voor nesten en rustplaatsen die jaarrond beschermd zijn (zie het kader), is deze maatregel het gehele jaar van toepassing. De nesten en rustplaatsen worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
 - P2 het gebied ongeschikt maken als nest- of rustplaats voor aanvang van het broedseizoen (uiteraard alleen mogelijk bij nesten die niet jaarrond beschermd zijn); indien er op basis van een omgevingscheck in de omgeving geen mogelijkheden zijn voor de het maken nieuwe nesten, dan worden hiervoor passende inrichtingsmaatregelen getroffen;¹⁴
 - P2 alternatieve nest- of rustplaatsen te realiseren, die de betreffende functie op een volwaardige wijze kunnen overnemen waardoor de functionaliteit van het nest of de rustplaats behouden blijft. De alternatieve nest- of rustplaatsen moeten functioneren voordat de werkzaamheden van start gaan.

De functionele leefomgeving, zoals foerageergebieden die onlosmakelijk met de nesten of rustplaatsen zijn verbonden, valt eveneens onder het beschermingsregime van artikel 3.1, Wnb.¹⁵ Daarnaast wordt ernaar gestreefd om, in het kader van de zorgplicht, in overige foerageergebieden en vliegroutes met een belangrijke functie voor vleermuizen verontrusting van vleermuizen te voorkomen of te beperken volgens de hierboven aangegeven maatregelen voor nesten of rustplaatsen.

Soortgroep	Functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	sep	Okt	Nov	Dec
Vogels	Broedseizoen*			●	●	●	●	●	◐				
	Nest- of rustplaats*	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Winterverblijf*	●	●	◐							●	●	●

*De soortspecifieke perioden kunnen hiervan afwijken

● = kwetsbare periode ◐ = eerste helft van de maand ◑ = tweede helft van de maand

¹⁴ Betreft unieke nestplaatsen van bijvoorbeeld boeren-, huis- of oeverwaluizen te bepalen door ecologisch deskundige.

¹⁵ ABRvS 3 oktober 2012, zaaknr. 201107056/1/T1/A3.

Nesten

Het ministerie van EZ verstaat onder nesten die jaarrond beschermd zijn*:

- Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als nest- en rustplaats (bijv. steenuil).
- Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (bijv. roek, gierzwaluw, huismus);
- Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (bijv. ooievaar, kerkuil, slechtvalk);
- Vogels die jaar in jaar uit gebruikmaken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (bijv. boomvalk, buizerd, ransuil).

*Dit betreft een indicatieve, niet uitputtende lijst van het ministerie van LNV (momenteel: EZ) uit 2009). Zie ook bijlage 3. Er wordt aangesloten bij het vigerende beleid van EZ, zodat bij wijzigingen de Gedragscode deze automatisch meeneemt.

3.7 Amfibieën en reptielen

Onder activiteiten die kunnen leiden tot effecten op amfibieën en reptielen in al hun ontwikkelingsstadia vallen werkzaamheden aan kleinere wateren, oevers, ruigtes en 's winters ook in opgaande begroeiingen.

Het doden van dieren wordt voorkomen door:

- P1 te werken buiten de kwetsbare periode, d.w.z. buiten de periode dat de dieren aanwezig of weinig mobiel zijn (afhankelijk van de functie van het gebied, indicatief zie onderstaande tabel);
- P2 de voortplantings- en rustplaatsen te sparen in de periode dat de dieren hier wel gebruik van maken. De locaties worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
- P2 werkzaamheden uit te voeren in een zodanige richting dat mobiele dieren kunnen uitwijken naar de omgeving;
- P2 de werkzaamheden in tijd en ruimte gefaseerd uit te voeren, zodat de dieren kunnen uitwijken;
- P2 indien noodzakelijk (tijdelijke) passende inrichtingsmaatregelen te treffen om directe of indirecte beïnvloeding van de waterkwaliteit van het voortplantingsgebied te voorkomen of beperken (bijvoorbeeld voorkomen vertroebeling);
- P3 (minder mobiele) dieren onder leiding van een ecologisch deskundige weg te vangen en weer uit te zetten op een geschikte locatie in de omgeving buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden;¹⁶
- P3 passende inrichtingsmaatregelen te treffen waarmee voorkomen wordt dat dieren zich alsnog op het werk vestigen (bijvoorbeeld het plaatsen van amfibieënschermen);¹⁷

¹⁶ Deze maatregel dient alleen te worden uitgevoerd indien dit effectief c.q. kansrijk is voor de betreffende soort, te beoordelen door de ecologisch deskundige.

¹⁷ In Natura 2000 en nationaal beschermde gebieden kan deze maatregel in strijd zijn met de bepalingen van de Wet Natuurbescherming en de in het ruimtelijke spoor verankerde regime voor nationale gebieden.

P3 het gebied voor aanvang van de werkzaamheden ongeschikt te maken (in de periode dat de dieren niet aanwezig zijn), zodat ze zich er niet vestigen (onder voorwaarde dat er geen vaste verblijfplaatsen vernietigd worden en er voldoende leefgebied in de omgeving aanwezig is).

Het opzettelijk verstoren van dieren wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 te werken buiten de kwetsbare periode, d.w.z. buiten de periode dat de dieren aanwezig of weinig mobiel zijn (afhankelijk van de functie van het gebied, indicatief zie onderstaande tabel), of;
- P1 de werkzaamheden buiten de verstoringgevoelige afstand van de betreffende soort uit te voeren;
- P2 passende inrichtingsmaatregelen te treffen (bijvoorbeeld afscherming van licht, beweging of geluid).

Het beschadigen of vernielen van (vaste voortplantings- of rustplaatsen en het opzettelijk vernielen van eieren wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 de voortplantingslocaties en rustplaatsen (voortplantingswateren, overwinteringslocaties, zomerverblijven, broedhopen en dergelijke) te sparen. De voortplantings- of rustplaatsen worden gemarkeerd op kaart en/of in het veld;
- P2 alternatieve voortplantings- of rustplaatsen te realiseren die de betreffende functie op een volwaardige wijze kunnen overnemen, waardoor de functionaliteit van de voortplantings- of rustplaats behouden blijft. De alternatieve voortplantings- of rustplaatsen moeten functioneren voordat de werkzaamheden van start gaan. ¹⁸

De functionele leefomgeving die onlosmakelijk met de nesten of rustplaatsen is verbonden, valt eveneens onder het beschermingsregime van artikel 3.5 of 3.10 Wnb.

Soortgroep	Functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	sep	Okt	Nov	Dec
Reptielen	Voortplanting*			●	●	●	●	●	●				
	Zomerverblijf*			●	●	●	●	●	●	●	●		
	Winterverblijf*	●	●	●								●	●
Amfibieën	Voortplanting*			●	●	●	●	●	●				
	Zomerverblijf*			●	●	●	●	●	●	●	●		
	Winterverblijf*	●	●	●								●	●

**De soortspecifieke perioden kunnen hiervan afwijken*

● = kwetsbare periode ● = eerste helft van de maand ● = tweede helft van de maand

¹⁸ Vaste voortplantings- of rustplaatsen gelden alleen bij 'andere' beschermde soorten.

3.8 Vissen

Onder activiteiten die kunnen leiden tot effecten op vissen in al hun ontwikkelingsstadia vallen alle werkzaamheden in het water en op de oever. Enkel voor zover (zoetwater)vissen die niet vallen binnen de werkingssfeer van de Visserijwet zijn de bepalingen van art. 3.5 van toepassing. Ook is deze wet niet van toepassing op activiteiten die onderwerp zijn van het gemeenschappelijk visserijbeleid.

Het doden van dieren wordt voorkomen door:

- P1 het leefgebied van de betreffende soorten te sparen (de hele watergang);
- P2 de werkzaamheden uit te voeren buiten de voor de betreffende soorten kwetsbare periode. Deze periode is afhankelijk van de functie van het gebied voor de betreffende soorten (indicatief zie onderstaande tabel);¹⁹
- P2 werkzaamheden uit te voeren in zodanige richting dat aanwezige mobiele soorten kunnen uitwijken;
- P2 de werkzaamheden in de tijd en ruimte gefaseerd uit te voeren;
- P2 passende inrichtingsmaatregelen te treffen, waarmee directe of indirect beïnvloeding van de waterkwaliteit wordt voorkomen of beperkt (bijvoorbeeld vertroebeling/zuurstofloosheid);
- P3 onder leiding van een ecologisch deskundige (minder mobiele) dieren weg te vangen en deze zo spoedig mogelijk weer terug te zetten dan wel op een geschikte locatie in de omgeving uit te zetten buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden;
- P3 indien wenselijk en mogelijk bij baggerwerkzaamheden het materiaal dat afgevoerd gaat worden, te controleren. De aanwezige dieren worden zo spoedig mogelijk teruggezet dan wel in de nabije omgeving op een geschikte plaats uitgezet.

Het opzettelijk verstoren van dieren wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 de werkzaamheden uit te voeren buiten de voor de betreffende soorten kwetsbare periode. Deze periode is afhankelijk van de functie van het gebied voor de betreffende soorten en de watertemperatuur (indicatief zie onderstaande tabel);
- P1 de werkzaamheden buiten de verstoringgevoelige afstand van de betreffende soort uit te voeren;
- P2 passende inrichtingsmaatregelen te treffen (bijvoorbeeld plaatsen van schermen onder water);
- P3 werkzaamheden uit te voeren op zodanige wijze dat aanwezige mobiele soorten kunnen uitwijken.

*Het beschadigen of vernielen van (vaste) voortplantings- of rustplaatsen en het opzettelijk vernielen van eieren wordt voorkomen of beperkt door:*²⁰

- P1 voortplantingsplaatsen (paaiplaatsen) en winterverblijfplaatsen te sparen;

¹⁹ De periode van winterrust wordt in belangrijke mate bepaald door de temperatuur van het water. De temperatuur afhankelijke activiteit is soortspecifiek en hiermee ook de specifieke periode van winterrust (te bepalen door een ecologisch deskundige).

²⁰ Deze maatregel dient alleen te worden uitgevoerd indien dit effectief c.q. kansrijk is voor de betreffende soort, te beoordelen door de ecologisch deskundige.

- P2 alternatieve voortplantings- of rustplaatsen te realiseren die de betreffende functie op een volwaardige wijze kunnen overnemen, waardoor de functionaliteit van de voortplantings- of rustplaats behouden blijft. De alternatieve voortplantings- of rustplaatsen moeten functioneren voordat de werkzaamheden van start gaan;
- P3 werkzaamheden uit te voeren op zodanige wijze dat aanwezige mobiele soorten kunnen uitwijken.

De functionele leefomgeving die onlosmakelijk met de nesten of rustplaatsen is verbonden, valt eveneens onder het beschermingsregime van artikel 3.5 of 3.10 Wnb.

Soortgroep	Functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	sep	Okt	Nov	Dec
Vissen	Voortplanting*			◐	●	●	●	●	●	◐			
	Winterverblijf*	●	●	◐						◐	●	●	●

*De soortspecifieke perioden kunnen hiervan afwijken

● = kwetsbare periode ◐ = eerste helft van de maand ◑ = tweede helft van de maand

3.9 Ongewervelden

Onder activiteiten die kunnen leiden tot effecten op beschermde ongewervelden in al hun ontwikkelingsstadia vallen alle activiteiten op het land, water en oeverzone. Het doden van dieren wordt voorkomen door:

- P1 het leefgebied van de betreffende soorten te sparen in de periode dat de dieren daar gebruik van maken;
- P2 werkzaamheden uit te voeren in zodanige richting dat aanwezige mobiele soorten kunnen uitwijken;
- P2 de werkzaamheden in de tijd en ruimte gefaseerd uit te voeren;
- P2 in het zomerseizoen niet te werken in de vroege ochtend of late avond, wanneer veel soorten niet actief zijn;
- P2 passende inrichtingsmaatregelen te treffen, waarmee men directe of indirecte beïnvloeding van de kwaliteit van het leefgebied (b.v. voorkomen vertroebeling van oppervlaktewater) voorkomt;
- P3 onder leiding van een ecologisch deskundige (minder mobiele) dieren weg te vangen en deze weer zo spoedig mogelijk op een geschikte locatie in de omgeving uit te zetten buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden;
- P3 het gebied voor aanvang van de werkzaamheden ongeschikt te maken in de periode dat de dieren niet aanwezig zijn, zodat ze er zich niet vestigen (onder voorwaarde dat er geen voortplantings- of rustplaatsen vernietigd worden en er voldoende leefgebied in de omgeving aanwezig is).

Het opzettelijk verstoren van dieren wordt voorkomen of beperkt door:

- P1 te werken buiten de kwetsbare periode van soorten die gevoelig zijn voor verstoring (m.n. de voortplantingsperiode, indicatief zie onderstaande tabel);²¹
- P1 de werkzaamheden buiten de verstoringgevoelige afstand van de betreffende soort uit te voeren.

²¹ In het algemeen zijn soorten tijdens de winterrust het minst kwetsbaar voor verstoring aangezien ze dan niet actief zijn, zij het dat ze dan wel weer kwetsbaar zijn voor het eventueel doden en/of vangen.

Het beschadigen of vernielen van (vaste) voortplantings- of rustplaatsen en het opzettelijk vernielen van eieren wordt voorkomen door:²²

- P1 voortplantings- (waardplanten, rivieroeveren) en rustplaatsen (bodem, water) te sparen;²³
- P2 de werkzaamheden in de tijd en ruimte gefaseerd uit te voeren, waardoor een deel van de verblijfplaatsen wordt gespaard;
- P3 passende maatregelen te treffen, gericht op overleving, zoals het uitgraven en verplaatsen van waardplanten, het winnen van zaden of het in depot zetten van grond met zaden of wortels¹⁵ onder leiding van een ecologisch deskundige.

De functionele leefomgeving die onlosmakelijk met de nesten of rustplaatsen is verbonden, valt eveneens onder het beschermingsregime van artikel 3.5, Wnb en artikel, 3.10 Wnb.

Soortgroep	Functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	sep	Okt	Nov	Dec
Ongewervelden	Voortplanting*					●	●	●	●				
	Winterverblijf*	●	●	●	●					●	●	●	●

*De soortspecifieke perioden kunnen hiervan afwijken

● = kwetsbare periode ◐ = eerste helft van de maand ◑ = tweede helft van de maand

3.10 Algemene maatregelen in het kader van de zorgplicht

De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende planten en dieren, beschermd én onbeschermd. In het kader van de zorgplicht dienen ook maatregelen te worden getroffen. Deze maatregelen maken geen onderdeel uit van de gedragscode, maar worden hier om praktische redenen aanvullend vermeld. In eerste instantie worden voortplantings- (nest-) of rustplaatsen waar mogelijk gespaard. Als dit niet mogelijk is, vinden de werkzaamheden plaats buiten de kwetsbare perioden voor deze soorten (zie voorgaande hoofdstukken) of buiten de verstoringafstand van betreffende soorten. De werkzaamheden worden voor zover mogelijk uitgevoerd in de richting van de uitwijkmogelijkheden, zodat aanwezige mobiele soorten kunnen uitwijken.

3.11 Afwijken van maatregelen in de Gedragscode tijdens de uitvoeringsfase

Het afwijken van een in de gedragscode beschreven maatregel is slechts toegestaan als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- Er is overtuigend gemotiveerd waarom het in dit concrete geval niet mogelijk is of, gelet op de negatieve effecten voor de betreffende soort, niet wenselijk is te handelen volgens de in de gedragscode beschreven maatregel of

²² Vaste voortplantings- of rustplaatsen geldt alleen bij nationaal beschermde soorten.

²³ Betreft onder andere waterzuring voor de grote vuurvinder, krabbenscheer voor de groene glazenmaker, enz.

- Er is overtuigend gemotiveerd dat de gekozen alternatieve werkwijze voor de betreffende soort minimaal hetzelfde effect heeft als de in de gedragscode beschreven maatregel.
- De afwijking is door een deskundige gemotiveerd.
- De gedocumenteerde motivatie is altijd beschikbaar. Als niet aan de hiervoor vermelde voorwaarden is voldaan, moet op grond van de Wnb een ontheffing worden aangevraagd.

3.12 Bijzondere situaties

3.12.1 Omgaan met soorten die onverwacht verschijnen

Als ondanks een goede voorbereiding, inclusief inventarisatie, onverwacht beschermde soorten aanwezig zijn waarvoor aanvullende maatregelen moeten worden getroffen, worden de werkzaamheden die invloed kunnen hebben op de aangetroffen soort stilgelegd. De opdrachtnemer kan de werkzaamheden pas hervatten nadat hij de noodzakelijke beschermende maatregelen, gebaseerd op de gedragscode of afkomstig uit een nieuw te verlenen ontheffing, heeft getroffen. De opdrachtnemer schakelt een ecologisch deskundige in voor advies.

3.12.2 Wat te doen bij calamiteiten?

In de praktijk kunnen zich onvoorziene situaties voordoen waarin acuut handelen noodzakelijk is. Bij dergelijke calamiteiten, zoals dijkdoorbraken, overstromingen, schadelijke lozingen, herstel stormschade, enzovoorts, wordt eerst de maatschappelijke veiligheid gewaarborgd voordat de gedragscode kan worden toegepast. Wanneer zich een calamiteit heeft voorgedaan waarbij, door de noodzaak van acuut handelen, schade is ontstaan aan beschermde planten of dieren, wordt zo snel mogelijk contact opgenomen met het ministerie van EZ (Rijksdienst voor ondernemend Nederland) om tot een oplossing te komen. Ook hier worden de maatregelen die uiteindelijk worden genomen, goed gedocumenteerd.

3.12.3 Hoe om te gaan met strijdigheden?

Nadat de beschermende maatregelen zijn vastgelegd in het ecologisch werkprotocol kan blijken dat er strijdigheden zijn met de eisen vanuit bijvoorbeeld veiligheid, het groenbeheerplan of het kader beheer groenvoorzieningen. De opdrachtnemer stelt in dergelijke gevallen zelf een afwegingskader op en motiveert hierin waar, hoe, wanneer en waarom hij van welke eisen afwijkt. Dit afwegingskader is onderdeel van het werkplan (ecologisch werkprotocol) en vormt zo ook onderdeel van de toetsing vooraf door Hollands Kroon.

4. BRONNEN

Literatuur

- LNV, 2005. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Brochure van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag
- LNV, 25 augustus 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen

Geraadpleegde bronnen

- <http://www.rvo.nl>

- <http://www.synbiosys.alterra.nl>: effectenindicator soorten
- <http://minez.nederlandsesoorten.nl>
- Besluit van 5 november 2004, nr. TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van Rode lijsten flora en fauna, Stcrt. 2004, 218
- Besluit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna, Stcrt. 2009, 13201
- Besluit van 15 oktober 2015, nr. DGAN-PDJNG/15129301, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna, Stcrt. 2015, 36471
- Bogaerts S., E. Bruinsma, P.J. Keizer, M. Poortinga & R. Roepers, 2017. Memo 'Nieuwe' beschermde soorten Wnb
- BTL Advies B.V., 2013. Gedragscode provinciale infrastructuur; in het kader van de flora- en faunawet. BTL Advies B.V., Oisterwijk
- P.J. Keizer, L.C. van den Hengel & BTL Advies B.V., 2013. Leidraad Beheer Groenvoorzieningen 2013. Delft, Hollands Kroon - Water, Verkeer en Leefomgeving
- R.H.J. Borst & R. Sprong, 2014. Gedragscode Flora- en faunawet bestendig beheer en onderhoud groenvoorzieningen (voor Stadswerk/vhg), Arnhem, IPC Groene Ruimte
- Conventie van Bern: op 19 september 1979 te Bern tot stand gekomen Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieus (Trb. 1980, 60), naar de tekst zoals deze bij dat verdrag is vastgesteld
- Conventie van Bonn: op 23 juni 1979 te Bonn tot stand gekomen Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (Trb. 1980, 145) naar de tekst zoals deze bij dat verdrag is vastgesteld
- Habitatrichtlijn: richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG 1992 L 206)
- Vogelrichtlijn: richtlijn 2009/147/EG van het Europees parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L 20)
- Wet natuurbescherming: regels ter bescherming van de natuur, Stb. 2016/34

Hulpmiddelen

www.nederlandsesoorten.nl

Het Nederlands Soortenregister geeft een actueel en volledig overzicht van de in Nederland voorkomende soorten. Dit op basis van gegevens die experts op de verschillende gebieden voor het Soortenregister bijeenbrengen.

minez.nederlandsesoorten.nl/soorten

De Database Soorten bevat informatie over beschermde soorten in Nederland waaronder de status van de soort in wetgeving en beleid; de ecologie van de soort; en overige nuttige informatie zoals de gevoeligheid van de soort.

ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm

Om te bepalen wat de reikwijdte is van de begrippen uit de Habitatrichtlijn zoals voortplantings- en rustplaatsen kunt u het Europese Guidance document voor de bescherming van soorten raadplegen.

www.ndff.nl

Om te bepalen of strikt beschermde soorten dan wel hun voortplantings- en rustplaatsen of nesten voorkomen kunt u de hulp inschakelen van een ecologisch deskundige. U kunt ook de Nationale Databank Flora en Fauna raadplegen.